

A TREIA EUROPĂ

Colecția „A treia Europă” apare în cadrul programului
cu același nume al Fundației pentru o Societate Deschisă

Coordonatori:
Adriana Babeți și Cornel Ungureanu

Redactor: Daciana Banciu

Editura POLIROM
Iași, B-dul Copou nr. 3, P.O. Box 266, 6600
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Europa Centrală. Memorie, paradis, apocalipsă /
coord. Adriana Babeți, Cornel Ungureanu. –
Iași ; Polirom, 1998

528 p. ; 21 cm. – (A treia Europă)

ISBN: 973-683-131-0

I. Babeți, Adriana (coord.)
II. Ungureanu, Cornel (coord.)
1. Europa Centrală

CIP: 94(4-191.2)

Printed in ROMANIA

EUROPA CENTRALĂ

MEMORIE, PARADIS, APOCALIPSĂ

Volum coordonat de Adriana Babeți
și Cornel Ungureanu

POLIROM
1998

Carolus Luigi Cergoly Serini, cum poate fi găsit numele complet al autorului în impozantul dicționar al scriitorilor triestini, s-a născut la Triest, în 1908, descinzând dintr-o familie nobilă ungaro-slavă. A încetat din viață în 1986. Poet, prozator, ziarist, a fost una dintre cele mai active prezențe în spațiul cultural din nordul Italiei. Lectura versurilor sale din anii '30, „poezie mitteleuropeană în grai triestin”, a suscitât interesul, ba chiar entuziasmul lui Joyce. Apariția în volume este de dată relativ târzie. După câteva volume de versuri, între care *Il portolano di Carolus* (*Portolanul lui Carolus*), 1970, *Inter pocula. Poesie segrete triestine* (*Între pocale. Poezie secretă triestină*), 1974, *Ponterosso*, 1976, și *Latitudine nord. Tutte le poesie mitteleuropee in lesico triestino* (*Latitudinea nord. Toate poeziile mitteleuropene în grai triestin*), 1980, Cergoly intră în conștiința cititorilor și ca un remarcabil prozator.

După *Il complesso dell' Imperatore* (*Complexul Împăratului*), Mondadori, Milano, 1979, urmează, la aceeași editură, *Fermo la in poltrona* (*Înfundat în fotoliu*), 1984, și *L'allegria di Thor* (*Bucuria lui Thor*), 1985. Primul roman, *Complexul Împăratului*, devine pentru Cergoly un spațiu recuperator al memoriei care se confesează: „Sunt triestin prin naștere, dar cosmopolit prin spirit.” Iar ultimul volum continuă același gest rememorativ al atmosferei imperiale, subintitulat „jurnal intim scris cu cerneală multicoloră de către baronul mitteleuropean Heinrich Edling von Boffa”.

Pentru cine dorește să înțeleagă de ce anume un segment important al literaturii italiene, datorat prioritar autorilor din Triest sau Goriția, aparține spațiului cultural al Europei Centrale, lectura romanelor lui Cergoly este imperios necesară. Ca și cea a lui Svevo, Slataper, Stuparich sau Tomizza. (*Afrodita Cionchin*)

Carolus L. Cergoly

Complexul Împăratului*

Ieremia, fiul lui Hilchia, din țara lui Veniamin. Căruia i-a vorbit cuvântul Domnului în al treisprezecelea an al domniei lui Iosia, fiul lui Amon.

Te-am cunoscut, spune Domnul, înainte ca tu să fi ieșit din pântece.

Te-am ținut la o parte și te-am făcut prooroc al neamurilor. Astăzi te pun peste neamuri și peste împărății ca să zidești și să sădești. Ah, ah, Doamne Dumnezeule, răspunde Ieremia, dar eu nu știu să vorbesc, căci sunt doar un copil. Ține seama de asta.

Iar Domnul i-a spus lui Ieremia : Încetează a mai spune că ești copil. Te vei duce oriunde te voi trimite, vei spune tot ceea ce îți voi porunci.

Iată „ieremiadele”. Iată lamentările, șirul fără capăt al necazurilor. Eram atunci în puterea zeilor, iar astăzi – oameni pierduți.

Părinții noștri ne-au părăsit și s-au supus altor zei.

Iar voi, fiii, sunteți mai răi decât părinții voștri, și în fiecare dintre voi văd o inimă de piatră, și răutate văd.

Veți sfârși în deșert, locuind pământuri pustii și sărace.

Și duhul Celui-cu-multe-nume se mișca sau mai bine zis se purta deasupra pământurilor și apelor.

Cu multe nume? De ce cu atâtea?

Cel-cu-multe-nume: o sută douăzeci și șase are, și Odin, spune cartea de aur a *Eddei*, e primul dintre ele. Primul nume al primului zeu al acestui pământ.

Îi place să-și schimbe numele Celui-cu-multe-nume, și are o sută douăzeci și șase.

Părinte al veacurilor, Stăpân în cer, Dumnezeu al corbilor, înainte! – pentru încă o sută douăzeci și trei de nume.

Și regele Corb s-a așezat pe umărul stâng al actorului Henry Becque, spunând : Domnule, mi-ar face o deosebită plăcere ca supușii mei corbi să fie mai temeinic cunoscuți în dulcea Franță.

Henry Becque, gentilom perfect, naturalist veleitar și iubitor al păsărilor, i-a răspuns : Cu plăcere. Am să scriu ceva care să amintească posterității de supușii corbi ai regelui Corb.

* Carolus L. Cergoly, *Il complesso dell' Imperatore (Collages di fantasia e memorie di un mitteleuropeo)*, A. Mondadori Editore, Milano, 1979 (fragmente).

Și a scris *Les corbeaux*, o comedie frumoasă și plină de naturalețe, de miros de iarbă și de mentă, de vânt iscat de aripi de corb, atât de izbutită încât vântul părea vânt adevărat și aripile de corb aripi adevărate.

Seara de 14 septembrie 1882 a fost o dată importantă pentru Comedia Franceză. Aplauze și Bravo, Bravo și sus cortina, jos cortina și domnul Becque cu însuși regele Corb pe umărul stâng, complimente și zâmbete, și mâini care aplaudau, mâini vârâte în mănuși din piele albă.

Și volănașele fluturau intens pe ciocurile corbilor: se născuse teatrul naturalist francez.

În vremea lui *A fost odată*, Cel-cu-multe-nume se numea Odin.

Era o epocă plină de neliniște.

Jos, în Olimp, și sus, în Walhalla, odihnindu-se pe nisipurile Saharei sub numele de Allah, ascuns în negură sub numele de Yahweh și, pe urmă, sălășuind printre norii din Europa sub numele sonor de Dumnezeu – iată-l pe Stăpânul nostru, purtând o curioasă pălărioară în formă de triunghi de aur (aur fals, spun gurile rele), împinsă înspre ceafă asemeni căciuilor de blană ale bărbaților îmbibați de alcool, cu gâtleurile arse, dar mereu pregătiți să mai deșerte o sticlă.

Cel-cu-multe-nume spune prin pana lui Gershom Scholem: Dumnezeu este ca o materie foarte subtilă răspândită pretutindeni.

Dar și Paula, precupeața, care e dotată, desigur, cu mai puțină autoritate decât Cel-cu-multe-nume, strigă în piață: Câtă răutate și idioțenie există în rândul majorității absolute a parlamentului lumii.

Odin pleacă în vacanță, să se odihnească, la reședința sa regală din Asgard.

Din liră cântă el în odaia bucuriei, sorbind discursurile înțelepte ale lui Knauser, vârul lui Orion, ca pe o cupă cu hidromel.

Când se simte destins și odihnit, Cel-cu-multe-nume își amintește că e și zeul acvilelor și se transformă pe dată într-o acvilă cu două capete, pe care persoanele cultivate o denumesc acvila bicefală.

Și ca acvilă bicefală zboară el pe cerul Mitteleuropei, mai precis pe cerul Imperiului Austriac – proprietatea personală a vechii familii de Habsburg-Lorena.

Acest Imperiu sau, mai bine, această posesiune de familie este reprezentată pe hărțile geografice asemeni unui animal cu botul așezat pe inima vechii Europe.

Și domnul Cu-multe-nume, preschimbat în acvilă bicefală, aterizează ușor pe câmpia de la Schönbrunn, la 18 august 1830.

Și spune: Tu vei fi împărat pentru că eu vreau asta.

Pentru că eu te-am cunoscut încă înainte ca spada tatălui tău Franz Carol să iasă din teaca mamei tale Sofia. Înainte ca, ieșind, să se odihnească în poziția sa naturală.

Nu numai împărat te fac, continuă Cel-cu-multe-nume, ci și rege al Ungariei și al Lodomeriei din Iliria, și al Ierusalimului, orașul sfânt al lui Allah, al lui Yahweh și al tânărului Zeu Iosua sau Christos.

Nume, nume. Dar sub toate se găsește întotdeauna Cel-cu-multe-nume.

Și Franz-Josef ieși din pânțele și bubuiră tunurile și bătură clopotele, trâmbițele anunțară cele mai frumoase marșuri și minunate focuri de artificii luminară cerul Imperiului, și popoarele cântară în multele limbi ale Imperiului: Ține, Doamne, Bătrânul Regat al Austriei și pe Împăratul Nostru și Bog o□uvai Bog oh râmi, și apoi toți, în Weltsprache: Gott erhalte Gott beschütze unsern Kaiser unser Land.

În leagăn stătea Porfirogenetul, pe salteaua plină cu fulgi de heruvimi, și în jur, nori din dantelă de Idria și Burano, de Flandra și Dalmația.

Și din nou vocea Celui-cu-multe-nume, preschimbat în Iosua, născut din Maria: Tu vei fi cel mai iubit împărat din lume!

Ochii tăi vor fi albaștri ca Adriatica, mâinile tale vor fi albe ca pietrele dolomite, degetele tale lungi și subțiri asemeni celor ale cântărețului din liră David Irlandezul.

Și după ce vor trece multe primăveri, și după ce vor trece toamne și ierni, te voi numi Apostolic, ca să fii la fel ca Apostolii din Evanghelie.

Dar să te ții departe de minciinosul Matei, Apostolul, de evreul Josephus Flavius, și mai ales de scornelile lor.

Minciună cruntă au spus despre marele Irod și despre uciderea pruncilor. Nici una dintre aceste fapte nu se verifică istoric. Și nici Salomeea cea cu șapte voaluri nu are nici o legătură cu marele Irod, ci cu un altul, neînsemnat.

Oscar Wilde a prelungit această minciună într-o formă poetică. O minciună poetică poate fi însă iertată. Ca și ăst fel de minciinoși. *The liars yes, mister Jones.*

Și vocea se stinse, vocea Celui-cu-multe-nume, Celui ascuns pentru totdeauna în negură.

În leagănul său moale ca fulgii aripilor de heruvimi, în leagănul dantelat și parfumat ca trandafirul de Saron sau ca și crinii din vale, Porfirogenetul își dădu drumul pe el.

Cel mai frumos împărat din lume scânci. Baroana Luisa Stürmfeld, ce-i era dădacă, îl schimbă și îl sărută, iar el adormi liniștit în soarele de august ca un diamant mare – Gloriette de Schönbrunn. Și prin munți și păduri, pe plaje marine și fluviale, se auziră voci purtând periculoase uneltiri.

Erau voci care strigau: Cărați-vă, sfârșitul e aproape!

Voci periculoase punând la cale schimbări.

Schimbări în cele cincizeci și una de familii princiare ale căror proprietăți erau evaluate la 456 milioane de forinți, schimbări în cele șaptezeci și nouă de familii de conți și în cele patruzeci și patru de familii de baroni, care reprezentau 129 milioane de forinți. Nu întindeți prea mult coarda. Dar principii o întindeau deja prea mult, și o întindeau și conții, și baronii, și preoții, mai ales cei cu pălării cu ciucuri și boruri, cu inele ce primiseră binecuvântarea și în care erau montate moaște sfinte care așteptau buzele credincioșilor. Și vocile

uneltitoare și periculoase purtau argumente din ce în ce mai puternice. Vocile țăranilor: gata cu dijma pentru Biserică, gata cu supunerea totală și respectul față de stăpâni.

Țărani în continuare, dar țăărani eliberați de sărăcia „cronică”.

Și din ce în ce mai răsunătoare erau vocile celor care unelteau. O mișcare de mase umplu străzile Imperiului. Și vocile erau din ce în ce mai clare, mai sonore, mai puternice, mai curajoase, mai decise pentru schimbare.

Dacă lucrurile rămân așa, ne prăbușim.

Și iarăși, voci de meșteșugari, de mici negustori, de funcționari, de muncitori.

Și pe lângă voci, pașii răsunând furioși, ai celor care demonstărau în lungi cortegii asemănătoare cu niște șerpi uriași.

Schimbare, schimbare. Schimbare strigată cu pasiune, pasiune întotdeauna periculoasă pentru că ea duce la fanatism, iar fanatismul mai departe, la revoluție.

Dar acest lucru nu aveau cum îl ști domnii principi, domnii conți sau domnii baroni, și nici domnii bancheri, cei din urmă prea concentrați asupra *Briefadel*-urilor, adică asupra ordinelor imperiale prin care erau ridicați la rangul de nobili. Și nu o știa nici Împăratul, total dedicat concepției sale despre existența veșnică a domeniilor sale ereditare. O intuia, o presimțea însă jandarmul Milanovici și, de asemenea, jandarmul Tonut, împreună cu toată jandarmeria imperială și regală cu coifurile ei de culoare galbenă, pe care era așezată acvila bicefală, plină de sclipiri de aur și alamă.

Ja hat, ja hat, spunea Milanovici, nu aduce nimic bun această schimbare care nu vrea să schimbe.

Și continua să se întâlnească cu colegul său Tonut pe străzile Imperiului pentru semnarea carnetului de inspecție. Și Tonut spunea și el: Ja hat, ja hat, acum începe nebunia popoarelor.

Ja hat, ja hat. Dar nici unul dintre ei nu știa ce putea să însemne asta.

Și iată mărșăluind pe partea stângă a străzilor Imperiului lungi șiruri de bărbați, femei și copii, fiecare cu o garoafă roșie în mână, roșie ca limba unui balaur mic, cu aripi mici, cu coada mică.

Și mărșăluiau pe străzile Imperiului. Pretutindeni: pe drumuri de țară, pe străzile din piatră ale orașelor. Și întotdeauna cu o garoafă roșie ca scut, ca steag și, din când în când, ca armă.

Și, din acea zi, lungul convoi al schimbării și al garoafelor roșii a continuat să mărșăluiască pe toate trotuarele stângi ale orașelor imperiale.

Viena, Praga, Zagreb, Graz, Liubliana, Triest, Fiume, Pola, Trento, Salzburg și, mai departe, în orașele din Bucovina și Galiția, ca să nu mai vorbim de cele din Bosnia-Herțegovina și din Transilvania.

Și au ajuns la Viena, orașul liedurilor, orașul viorilor.

Tot pe trotuarul stâng, purtând cu ei garoafele roșii. Cum treceau pe eleganta Kärtnerstrasse îndreptându-se către Prater, unde pomii dau încă în floare, puteai să crezi că sunt chiar domnii de pe Ring.

Bărbații și femeile cântau cântece nemaiauzite, iar copiii pe cele învățate la școală : *Fericită e vremea copilăriei, Păsărelele cântă minunat în pădure* și, în dialectul vienez pe care îl vorbeau în familie, *Mei Muatterl war a Weanerin*.

Gardienii priveau cu uimire amestecată cu puțină teamă spre magnații din trăsurile cu blazoane sau din trăsurile fără blazoane, spre oficialități și spre consilierii Curții, spre veteranii purtând haine de un albastru intens, puțin decolorat, și pălării împodobite cu pene.

Chiar și domnul Franz Plener, proprietar al Vopsitoriei și Călcătoriei, cu un magazin premiat pe Mariahilferstrasse, privea, dacă nu îngrozit, cel puțin cu teamă aceste șiruri de bărbați, femei și copii care treceau cu garoafele roșii în mână. Și cântând.

Printre primii, iată-l pe Viktor Adler ținând câte două garoafe în fiecare mână, pentru că era un om care știa să spună ceea ce pe alții nu-i ducea mintea, știa ce vroiau să schimbe, și mai era ceva: el nu era numai domnul Viktor Adler, ci: domnul doctor Viktor Adler.

Iar Împăratul? Nu știa, și nici nu putea să știe, pentru că nu era de căderea Împăratului să se intereseze de ceea ce se petrece pe străzile domeniilor sale ereditare; pentru că întotdeauna în spatele biroului său se afla spiritul lui Clement Metternich și trupurile masive ale generalilor și ale mareșalilor, și ale aghiotanților, și ale consilierilor de Curte, și toți visau – fără a le dori cu adevărat – declarații de război și războaie-genocid, iar asta numai pentru câteva medalii strălucitoare și frumoase în plus.

Războaie nu, războaie nu, răspundea Sublimul Stăpân.

Eu știu ce e războiul. L-am văzut la Solferino.

Gândiți-vă mai degrabă, domnii mei, la muncile de toamnă și la paradele de primăvară. Gândiți-vă la Wiener Spezialitäten și la traiul elegant în Viena mea.

Specialitățile vieneze erau bomboanele de ciocolată sau salzstangel-ul, gulașul, vițelul pane, Wienerschnitzel-ul și pâinea de secară.

Doctorul Viktor Adler și-a câștigat cu prisosință meritul de a ține în mână patru garoafe roșii. Garoafa roșie îl ajuta să prezinte lucrurile, să le explice, să facă lumină acolo unde era nevoie, și toți cei care aveau în mână o garoafă roșie înțelegeau numaidecât ce înseamnă să ai în mână o garoafă roșie. Bărbaților, femeilor, până și copiilor, doctorul Adler le spunea: Spune-mi ce mănânci ca să-ți spun cine ești.

Și mai spunea: Cine nu muncește nu mănâncă. Și mai spunea că un soare nou va răsări nu peste multă vreme, un soare al bunătații și al dreptății, soarele unui viitor strălucit.

Un soare pe care văzându-l, te vei simți înălțat de heruvimi.

Cu fiecare zi garoafele roșii se înmulțeau înfricoșător. Domnii cu blazoane și cei fără blazoane începură să simtă o anumită stânjeneală în fața mulțimii, apoi o anumită nesiguranță, și teamă, și groază.

Și le era teamă și negustorilor, și berarilor, și domnișoarei Erika Faidutti, creatoare de modă, și domnișoarei Wanda, și asociatei sale, Elisabeta, proprietare ale Cafenelei și Cofetăriei „La Tava de Argint”.

A schimba, a schimba, acest verb activ, prea activ poate, devenea din ce în ce mai înfricoșător.

A schimba, a muta, a transforma.

Schimbarea vellelor, schimbarea trenului, schimbarea vremii.

Dar ce să schimbe, se întreba doctorul Borkowsky, prim chirurg la Allgemeines Krankenhaus din Viena?

Velele, trenul, vremea?

Timpurile, timpurile. [...]

Reacțiunea, garoafele albe, începu să mășăluiască pe trotuarele din dreapta. Încetul cu încetul, ea ajunse la o poziție foarte puțin tolerantă, și asta mai ales datorită discursurilor baronului Vogelsang, protestant de origine prusacă.

Și: Cine nu e cu noi e împotriva noastră; și: Diavoli roșii nu îi vor înlătura pe îngerii albi; dacă vor încerca, îi vom ucide fără milă.

Mentalitate obscurantistă de nebuni, de indivizi violenți, de fanatici. Din spatele biroului său tranșee, Împăratul ascultă, apoi poștește pe cineva să iasă. Apoi semnează ce trebuie să semneze, cu o mișcare pe care numai stiloul cu peniță Adler poate să o facă fină și elegantă. Apoi reîncepe să studieze schimbările pe care le cer popoarele sale și e gata să accepte orice cu condiția ca totul să rămână ca înainte.

Totul pentru popor, spune, dar nimic de la popor; și, pentru a face fericit poporul vienez, înființează un detașament de jandarmi imperiali și organizează, la aniversarea sa, o frumoasă paradă militară, iar seara, focuri de artificii și stele căzătoare ce par să ardă în cer.

Și toate acestea pentru fericirea poporului vienez.

Ține, Doamne, Bătrânul Regat al Austriei și pe Împăratul Nostru.

Ah, frumoasele cuvinte ale imnului imperial pe care poetul Haschka le-a așternut pe hârtie, iar maestrul Haydn le-a transpus pe portativ.

Pentru a compune imnul Habsburgilor, Haydn și-a plecat urechea spre douăzeci și trei de surse muzicale, de la Pater Noster, până la un cântec croat pe care preailustrul maestru îl auzise în Eisenstadt.

Imn solemn, imn demn de o casă imperială, și regală, și apostolică. Imnul i-a plăcut atât de mult unei rude a Împăratului, încât i-a dăruit maestrului Haydn o frumoasă tabacheră de aur cu portretul acestuia. Inspirația Eisenstadt-ului.

În amintirea acestui oraș, Împăratul consimți să se emoționeze cinci minute, deși eticheta de la Curte, inspirată de cea spaniolă, prevedea pentru aceste momente nu mai mult de patru.

Ideea ca toate trupele din Imperiul lui să cânte spre desfătarea, mai mult, spre bucuria bravelor și bunelor sale popoare îl încânta. Totul pentru popor, dar nimic de la popor.

Și, mental, Împăratul silabisi cele cinci vocale de aur A.E.I.O.U. *Austriae Est Imperare Orbi Universo.*

[...] Își va putea împlini Mitteleuropa propria evoluție după destrămarea Imperiului Austriac? Dacă răspunsul va fi pozitiv, se va putea adevăra anticul motto al Habsburgilor: *Austriae Erit In Orbi Ultima.*

În românește de AFRODITA CIONCHIN

Carolus L. Cergoly

Fragmente dintr-un jurnal intim *

Pentru a-mi învinge această timiditate ambițioasă, Eu, spiridușul Hinzelman, bat toba.

Altceva nu-mi rămâne de făcut.

Rataplan, rataplan, rataplan.

E o tobă mare, această tobă a mea cu intonație baritonală.

Rataplan, rataplan, tobă din piele de antilopă.

Halali, halala, o, dragă, frumoasă, elegantă și zveltă antilopă, cu coarne concave care nu cad.

O, animal grațios și blând.

Ca să nu uite nimeni, am să spun încă o dată că numele meu e Hinzelman.

Liniștit aș putea să mă numesc și spiridușul Multenume.

În Italia, Folletto, în Franța, Lutin, iar în Marea Britanie, Goodfellow.

În Marea Rusie, Domovoi.

Nume pentru toate latitudinile, nume pentru toate longitudinile, în sfârșit, nume pentru sosurile tuturor bucătarilor din lume.

Eu, Hinzelman, am stat câteva zeci de ani la domnul conte Zichy, în palatul său din Varadin.

Mă așezasem pe primul portic al palatului, chiar între cele patru coifuri și cele opt colțuri ale blazonului nobililor Zichy. [...]

Aici se explică de ce domnul Hinzelman, spiridușul, a hotărât să-și părăsească locuința dintre coifurile și colțurile de pe porticul baroc al palatului nobililor Zichy și chiar Varadin-ul cu împrejurimile sale.

Capul domnului Hinzelman era ca o cameră goală în care răsuna un singur gând: Departe de palat, departe de Varadin și de împrejurimile lui.

După suspinele îndelungi, și mai ales după ultimul, cel care, ieșind cu grație din gura-i ușor disprețuitoare, l-a transformat pe domnul conte Zichy în cadavru domnului conte Zichy, însă un cadavru tot ușor disprețuitor.

După dispariția, cum zic cei ce gândesc puțin și înțeleg puțin, a contelui Zichy, inima și ochii și gândurile spiridușului Hinzelman luară culoarea neagră a doliului.

A muri, spunea Hinzelman, este, din punct de vedere biologic, un lucru stupid și odios și dacă, din întâmplare, am să mor, voi fi un rău muribund.

Hinzelman, gata să plece, își ridică bagheta și, imediat, se simți un vânt puternic, în rafale, care îl împinse în sus și iată-l pe domnul Hinzelman cu bagheta lui călătorind în aer și înălțându-se ca și cum ar fi fost șoimul de vânătoare Modus, cel mai drag contelui Zichy.

Domnul Hinzelman căuta un loc stabil într-un oraș mare, un oraș pe post de centru al lumii, un oraș deasupra cerului senin și sub marea cea albastră, cu spuma și scoicile Afroditei.

Un oraș cu mirosenii de dincolo de mare, un oraș cu case mirosind a frânghii, gudron și nave plutind în seu.

* Carolus L. Cergoly, *Il complesso dell'Imperatore (Collages di fantasia e memorie di un mitteleuropeo)*, A. Mondadori Editore, Milano, 1979 (fragmente).

Un oraș cu acoperișuri cărămizii, cu ferestre din sticlă lucitoare și cu obloane de culoarea aripilor de îngeri albi.

Domnul Hinzelman, spiridușul, tot călătorind în aer, căuta un oraș care să fie paratrăsnetul lumii.

Capul său era ca o cameră goală în care răsuna un singur gând: Să găsească punctul cel mai apropiat de centrul Europei.

Hinzelman ridică bagheta și aceasta, prin voința divină, însemnă latitudinea 45° și 38' și longitudinea 2° și 20' la vest de Viena.

Spiridușul simți mirosul amestecului de alge, sosuri și frunze de tei, în trei colțuri.

Și simți și parfumul strugurilor de Samos, și al piperului, și al sfeclei de zahăr de Havana, și al tutunului galben ca barba sultanului Selim cel crud și cu suflet ingrat.

Și Hinzelman plană deasupra orașului Triest – coș plin de flori proaspete ca o primăvară ce se sprijină pe o stâncă, la țărnul mării. Hinzelman înțelese imediat că orașul era mai puțin vechi decât Rhodosul, dar cu siguranță mai modern decât Varadin. Fereastra spre Adriatica a Europei Centrale.

Căpitanul fenician Phlebas îl numi „bucuria călătorului”. Pastorul Stojan din Villa Sclavorum, „trestie de baltă”.

O, zeu solar, Tergeste, dă domnului Hinzelman, spiridușul, onorul ospitalității.

Și Fazio degli Uberte a văzut Triestul cu coasta sa.

Triest, oraș de viță și comercial.

Stadt Triest, vulgo Trieste, oder Térést.

France Militaire, Trieste di Buellemier.

Vedere Meridională a Orașului și Porto Franco al Triestului, dedicat Respectabililor Comercianți din Triest.

View of Triest, drawn by Allason.

Lui Hinzelman îi plăcură imediat locuitorii, toți oameni înalți, simpatici și inteligenți.

Lui Hinzelman îi plăcură mai ales femeile, splendori solare, toate.

Aceștia sunt, gândea Hinzelman, triestinii din șirul generațiilor, în națiunea lor, și de la ei au coborât pe pământ, după potop, feluritele neamuri.

Hinzelman a văzut pentru prima dată marea.

Vântul împotriva naturii, marea împotriva vântului și una împotriva celeilalte, și diguri și stăvilare, și hornuri dispuse ca un steag față de vânt.

E frig, și Hinzelman își schimbă pălăria. Gata cu Nissehat-ul cu boruri largi. A sosit vremea pentru gluga caldă și roșie precum garoafele roșii de pe pervazul de piatră.

Lui Hinzelman începu să-i fie frică.

Frică de valurile care, ca niște pisici cu nouă cozi, clatină bărci și carene, frică de boră și de rafalele borei, de această suflare a vântului, de o mie de ori, de o sută de mii de ori mai puternică decât vântul suflând în roțile morilor din Varadin.

Lui Hinzelman îi era frică, și atunci se îndreptă în grabă spre orașul cel mai fidel și mai apropiat Imperiului și Împăratului, mic soare îmbrăcat în patalonii roșii ai ordinului cavaleresc al Lânii de Aur.

Și Împăratul trăiește între colane de argint, pernele lui sunt de aur, cerul lui e de purpură și gâtul lui seamănă cu Turnul lui David, construit pentru exerciții cu lăncii, cu spade și cu cai cu cozile zbârlite ca niște steaguri fluturate de vânt.

Acest oraș este al Împăratului, Tată și Stăpân al Triestului.

Hinzelman, întovărășit de bagheta sa, se afla pe o stradă care purta numele episcopului Tommaso Chrön, Apostol de Cragno și elegant poet de limbă latină.

Hinzelman nu se mai simți Hinzelman, nu se mai simți spiriduș, nu se mai simți nimic.

Făcu un pas înainte și se opri. Voi să faci doi pași în spate și se opri.

Și atunci se auzi vocea Marelui Pan.

O voce tinerească, o voce încurajatoare, o voce tocmai pentru Hinzelman, de la Marele Pan pentru Hinzelman.

Spuse: Ridică-te!

Hinzelman mă aude? Halali, halala, sunt Marele Pan; nu te afunda în melancolie, nu te lăsa cuprins de disperare și ipohondrie.

Vei rămâne la Triest. Dacă o să vrei, vei găsi un loc al tău definitiv în acest oraș care este centrul lumii, în Triest.

Poziție geografică: 45° 38' 5" latitudine nordică, 11° 26' 17" longitudine sud-estică și, dintre toate orașele Mediteranei, cel mai apropiat de centrul Europei.

Hinzelman, continuă vocea Marelui Pan, privește, uită-te la ceea ce vreau să fac pentru tine.

Pentru tine, ca spiriduș, ca Hinzelman, ca onorat aventurier.

De-a lungul străzii Chrön, un neîntrerupt du-te-vino de inși din toate categoriile sociale.

Lume din înalta societate, lume de condiție medie, joasă și foarte joasă.

Dar nimeni nu vedea ceea ce i se arăta privirii, în acest moment, dragului domn Hinzelman.

El vede trei stindarde mari de culoare galbenă, toate încadrate de triunghiuri negre.

Fluturând pe un câmp pașnic.

Și splendoarea acestor stindarde se desfășoară sub ochii lui, ca niște cărbuni aprinși.

Cele trei stindarde poartă trei înscrisuri. În trei alfabet diferite.

Unul cu caractere latine, unul în gotică, și celălalt în foarte pitoreasca, decorativa chirilică.

Pe primul stă scris Borgo Franceschino, pe cel de al doilea, Borgo Teresiano, și pe cel de al treilea, Borgo Giuseppino.

Arătându-le, Marele Pan demonstrează că Triest e cu adevărat centrul lumii, și nu numai în ceea ce privește semnele grafice ale alfabetului. Ale celor trei alfabet.

Din ce în ce mai interesant, din ce în ce mai divers, acest Triest, așezat într-o poziție într-adevăr privilegiată.

Oraș ridicat de zeul solar Triopa, între est și vest.

Oraș adriatic, oraș mediteranean, oraș răscruce, oraș viu, chiar foarte, cu al său Hinterland, Mitteleuropa.

Primo Levi, reprezentant de marcă al literaturii italiene contemporane, s-a născut la Torino, în 1919. A fost deportat în 1944 în lagărul de la Auschwitz, experiență traumatizantă, care și-a pus definitiv amprenta asupra existenței sale. Se sinucide în aprilie 1987.

Opera sa cuprinde romane, culegeri de povestiri, eseuri și poezii. Romane – *Se questo e un uomo (Mai e acesta un om?)*, 1947, *La tregua (Armistițiul)*, 1963, *Il sistema periodico (Sistemul periodic)*, 1975, *La chiave a stella (Cheia englezească)*, 1978, *Se non ora, quando (Dacă nu acum, atunci când)*, 1982, *I sommersi e i salvati (Naufrația și salvații)*, 1986. Trei sunt culegerile de povestiri – *Storie naturali (Istorii naturale)*, 1966, apărută sub pseudonimul Damiano Malabaila; *Vizio di forma (Viciu de formă)*, 1971, *Lilít e altri racconti (Lilít și alte povestiri)*, 1981. Ca traducător, a tălmăcit în italiană, între altele, *Procesul lui Kafka*. În 1982 a câștigat, pentru romanul *Se non ora, quando*, premiile „Viareggio“ și „Campiello“, cele mai importante distincții literare din Italia. *La tregua* a obținut, de asemenea, premiul „Campiello“, în 1963.

La tregua este continuarea romanului autobiografic *Se questo e un uomo* și reprezintă povestea întoarcerii de la Auschwitz în Italia, de-a lungul unui itinerar foarte complicat și ilogic. Călătoria durează din ianuarie 1945 (data eliberării din lagăr) până pe 19 octombrie 1945, data sosirii în patrie, traversând Polonia, Ucraina, România, Ungaria, Slovacia, Austria, o porțiune din Germania și, în cele din urmă, Italia. Autorul însuși caracterizează acest periplu ca „foarte lung, imprevizibil și absurd“. Spre sfârșitul drumului, convoiul trece prin România. Fragmentul tradus oferă o imagine a acestui spațiu, așa cum îi apare el scriitorului italian, cu tot farmecul său insolit. (*Afrodita Cionchin*)

Primo Levi

Armistițiul*

Am trecut prin Zmerinka la fel de neîncrezători, fără a uita zilele pline de neliniște pe care le trăiserăm aici cu câteva luni în urmă; trenul înainta de astă dată fără probleme și, în seara de 19 septembrie, lăsând în urmă Basarabia, am ajuns la punctul de frontieră de pe malul Prutului. În loc de rămas bun, grănicerii sovietici au supus convoiul cufundat în beznă unui control zgomotos și dezordonat, încercând – ni s-a spus – să ne oprească a scoate ruble peste graniță. Noi însă le cheltuiserăm deja pe toate, așa că n-au găsit nimic. Imediat ce am trecut podul, trenul s-a oprit, iar noi am încercat să dormim, așteptând cu nerăbdare lumina zilei, care să ne dezvăluie pământul românesc.

Și a fost într-adevăr o revelație. În zori, când am deschis ușile, ni s-a înfățișat privirilor o imagine surprinzător de domestică: stepa imensă, geologică, lăsase loc dealurilor înverzite ale Moldovei, cu case de țară, căpițe de fân, rânduri de viță-de-vie; în locul plăcuțelor acoperite cu litere chirilice, ne-a apărut, chiar în fața vagonului, o casă dărăpănată pe care am putut citi: „Lapte, pâine, vin, cârnăciori de purcel“. În fața casei văzurăm o femeie care trăgea cu mâna, dintr-un coș aflat la picioarele ei, un cârnat enorm, măsurându-l ca pe o sfoară.

Vedeam țărani ca și ai noștri, cu fața trasă și fruntea palidă, îmbrăcați în negru, în cămașă, vestă și cu lanțul de la ceas spânzurând în dreptul burții; și fete mergând pe jos sau cu bicicleta, îmbrăcate aproape ca și pe la noi, de parcă ar fi fost venețience sau abruzeze. În rest, capre, oi, vaci, porci, găini. La un moment dat, parcă în ciuda iluziilor de care ne lăsam purtați, ne-a ieșit în față o cămilă, care ne-a împins subit într-o altă emisferă: o cămilă obosită, încovoiată sub povară și totuși plină de o îngâmfare prostească. La rândul ei, limba acestor locuri ne suna la fel de paradoxal: rădăcini și desinențe cunoscute, modificate însă și contaminate de-a lungul secolelor cu altele, străine și sălbatice; o limbă apropiată și plină de o muzică familiară, dar ermetică în ceea ce privește sensul.

La frontieră a avut loc ceremonia complicată și neplăcută a transbordării din vagoanele sovietice în cele occidentale, de asemenea uzate;

* Primo Levi, *La tregua*, Giulio Einaudi Editore, Torino, 1965 (fragmente).

câteva minute mai târziu intram în gara din Iași, unde convoiul a fost împărțit în trei. Manevra a luat mult timp și s-a făcut cu greutate.

La Iași s-au întâmplat două lucruri care merită să fie amintite: primul, legat de cele două nemțoaice care se iviseră ca din senin din pădure, și al doilea, dispariția italienilor căsătoriți din convoi. Contra-banda celor două nemțoaice a fost pare-se organizată cu mare curaj și pricepere de un grup de militari italieni. Nimeni nu cunoștea detaliile acestei afaceri, dar se vorbea că cele două fete trecuseră frontiera ascunse sub burta vagonului, între tamburii frânelor și arcuri. Le vedeam acum plimbându-se dezinvolt pe peron, înfolfite în haine militare sovietice pline de noroi și grăsime. Se simțeau, se vede, în siguranță.

În același timp, izbucniseră conflicte violente în vagoanele ocupate de familiile româno-italiene. Cei mai mulți dintre italienii demobilizați fuseseră incluși în corpul diplomatic și se stabiliseră în România, căsătorindu-se cu localnice. La sfârșitul războiului, aproape toți au optat pentru repatriere. Rușii le puseseră la dispoziție un tren până la Odesa, iar de acolo urmau să se îmbarce pentru Italia. La Zmerinka au fost însă alipiți jalnicului nostru convoi; astfel, ei și-au unit destinele cu ale noastre, și nimeni nu mai știa acum dacă lucrurile se petrecuseră în conformitate cu un plan sau din cauza dezordinii care domnea în Rusia. Românele erau furioase: avuseseră parte de destule surprize, aventuri, convoaie și tabere. Acum se aflau în sfârșit acasă și nu intenționau să plece în altă parte sub nici un motiv: unele discutau și plângeau, altele încercau să-și înduplece soții. Cele mai multe însă erau dezlănțuite: aruncau din vagoane bagajele și proviziile, în timp ce copiii fugeau de colo-colo strigând înspăimântați. Rușii care ne escortau și-au făcut imediat apariția dar, neînțelegând ce se petrece, s-au mulțumit să privească pasivi și nehotărâți.

Cum staționarea noastră în Iași amenința să se prelungească cu încă o zi, am ieșit din gară și am luat-o pe străzile pustii ale orașului, printre casele pământii. Un singur tramvai, mic și vechi, străbătea orașul dintr-o parte într-alta; la cap de linie stătea un vânzător de bilete care vorbea idiș – era evreu. Până la urmă am reușit să ne înțelegem, deși ne-a luat ceva efort. De la el am aflat că prin oraș mai trecuseră convoaie cu foști combatanți, de toate naționalitățile, care se repatriau: francezi, englezi, greci, italieni, olandezi, americani. Printre ei se aflau și evrei care necesitau ajutor, și comunitatea evreiască din localitate organizase un centru de asistență în acest scop. Dacă mai aveam ceva timp, ne-a spus el, puteam să mergem și noi până acolo. Cum tramvaiul era pe punctul de a pleca, ne-a îndemnat să urcăm. El urma să ne arate locul unde trebuia să coborâm.

Cei care au acceptat să meargă au fost Leonardo, domnul Unverdorben și cu mine. Străbătând orașul întunecat, am ajuns la o clădire sărăcăcioasă și dărăpănată, cu scânduri montate în locul ferestrelor și al ușilor. Într-un birou prăfuit și slab luminat, ne-au ieșit în întâmpinare doi bătrâni patriarhi, cu o înfățișare ceva mai prosperă în comparație cu a noastră. Plini de solicitudine, ne-au invitat să ne așezăm,

copleșindu-ne cu atenții și povestindu-ne în grabă, într-un amestec de idiș și franceză, încercările cutremurătoare prin care trecuseră ei și încă mulți alții. Povestind, plâneau și râdeau în același timp. Înainte de a pleca, ne-au propus să toastăm cu alcool distilat și ne-au dat un coș de struguri, să-i împărțim evreilor din convoi. Ne-au dăruit apoi toți banii pe care îi aveau la ei și pe care îi găsiseră prin sertare. Suma ni se păruse astronomică; după ce i-am împărțit și am calculat inflația, ne-am dat seama că aveau doar o valoare simbolică.

De la Iași la Linea

Străbătând câmpiile scâldate în lumina verii, lăsând în urmă orașe și sate cu nume barbare și sonore (Ciurea, Scânteia, Vaslui, Piscul, Brăila, Pogoanele), înaintam cu scurte popasuri spre sud. În noaptea de 23 septembrie, lângă Ploiești, am văzut strălucind focurile sondelor incendiate; a doua zi, după ce misteriosul reper a dispărut din fața ochilor noștri, am înțeles, urmărind poziția soarelui, că traseul nostru se schimbase și că urcam de acum spre nord. Am admirat, fără a-l recunoaște însă, castelul Peleş, reședința regală.

În scurt timp, banii pe care îi primiserăm fură cheltuiți și am început să vindem tot ceea ce avea o oarecare valoare sau să facem troc cu lucrurile pe care le adusesem cu noi. Când nu ne lovea vreun noroc sau nu ne mergea la furat, mâncam numai ce se îndurau rușii să ne dea. N-aș spune că era o situație disperată, ci, mai degrabă, una confuză și enervantă.

N-am reușit să aflăm niciodată cine se ocupa cu aprovizionarea. Cel mai probabil, vreunul din escortă, care lua ce îi cădea sub mână de prin depozitele militare și civile pe care le întâlneam în drumul nostru. Ori de câte ori trenul se oprea, fiecare vagon își desemna doi delegați care să meargă la vagonul rușilor, transformat pe nesimțite într-un haotic bazar ambulant. Rușii împărțeau proviziile după cum îi tăia capul, fără să țină seama de nici o regulă. Era un joc al hazardului, ceea ce făcea ca rațiunile să fie când insuficiente sau chiar inexistente, când ciclopice; cât despre calitatea hranei, nimeni n-ar fi putut prezice, așa cum se întâmplă cu tot ce e rusesc, cum va arăta următorul transport. Cel mai des primeam morcovi, iar și iar, zi de zi. Când terminam cu morcovii, aveam parte de fasole. Fasole uscată, tare ca piatra: ca să o putem găti, trebuia lăsată câteva ore în apa de ploaie adunată în gamelele, bidoanele sau borcanele pe care le agățasem de tavanul vagonului. Noaptea, la vreo frână mai bruscă, vasele începeau să se miște violent și tot conținutul lor se revărsa peste cei care dormeau întinși în întunericul vagonului, provocând strigăte indignate, râsete și o harabură de nedescris. Veneau apoi cartofii, „kașa“, castraveții – fără ulei, căci acesta venea, cam o jumătate de gamelă de persoană, abia după ce se terminau –, semințele de floarea-soarelui, o adevărată probă a răbdării. Într-o zi ne-au dat pâine și cârnați în cantități îndestulătoare, și toți am răsuflet ușurați: apoi însă, timp de o săptămână, doar grâu, de parcă am fi fost găini.

Sobe aveau numai vagoanele destinate familiilor. În celelalte, mâncarea era pregătită la focuri aprinse în pripă pe terasament și stinse la fel de repede, cu mâncarea pe jumătate preparată, printre înjurături și blesteme, când trenul dădea semne că se pune în mișcare. Totul se desfășura pe fugă, cu urechea la fluierul locomotivei și ochii la pâlcurile de vagabonzi flămânzi care apăreau ca din pământ, atrași de fum ca și copiii de vânat. Pregăteam mâncarea ca strămoșii noștri, slujindu-ne de trei pietre; și, fiindcă acestea nu putea fi găsite întotdeauna, fiecare vagon urmărea să-și facă propria dotare. Așa au apărut frigările, proptelele ingenioase și chiar oalele de Cantarella.

Mai greu era cu lemnele de foc și cu apa. Nevoia însă a simplificat lucrurile: au fost jefuite cu viteza fulgerului magaziile de lemne ale oamenilor și stavilele împotriva zăpezii, care, pe acolo, zac în lunile de vară lângă calea ferată; alteori, furam scândurile adăposturilor distruse sau bârnele care sprijineau șinele; o dată, am devastat chiar un întreg vagon de marfă. Providențială a fost atunci printre noi prezența *Brunetului* și a faimoasei lui securi. Cât privește apa, era nevoie de vase adecvate, și fiecare vagon a trebuit să-și procure o găleată, fie tocmind-o în natură, fie cumpărând-o sau furând-o. A noastră, achiziționată pe cale cinstită, s-a dovedit a fi plină de găuri: am reparat-o cu leucoplastul primit de la infirmerie și a ținut în mod miraculos până la Brennero, unde bandajul a cedat.

În general, era imposibil să ne facem provizii de apă prin gări: în fața fântânii (acolo unde exista vreuna) se făcea în câteva clipe o coadă interminabilă, și puțini erau cei care reușeau să-și umple gălețile. Unii se strecurau pe furiș până la acele „tender“ unde se ținea apa necesară locomotivei; dacă mecanicul observa ceva suspect, îi bombarda pe temerari cu înjurături și cărbuni incandescenti. Cu toate acestea, am reușit de câteva ori să sustragem apa caldă din rezervorul locomotivei; era vâscoasă și plină de rugină și nu am putut să o folosim la gătit, ci numai pentru spălat.

Sursa cea mai bună rămâneau fântânile de pe câmp. Trenul se oprea deseori la semafoare și putea staționa câteva secunde, dar și câteva ore. Ne scoteam atunci curelele de la pantaloni și făceam cu ele o funie lungă, după care cel mai sprinten din vagon pleca repede cu funia și cu o găleată în căutarea unei fântâni. Cel mai iute din vagon eram eu, așa că am repetat de multe ori această manevră. O dată era însă să pierd convoiul: coborâsem deja găleata și o ridicam cu greu, când am auzit semnalul de plecare. Dacă abandonam găleata cu curele cu tot, adică acea prețioasă proprietate comună, aș fi fost dezonorat pentru totdeauna. Atunci am tras cu putere de funia de piele, am înșfăcat găleata vărsându-i conținutul și am luat-o la goană, împiedicându-mă în curele, spre trenul care se pusese deja în mișcare. O secundă de întârziere ar fi fost la fel de lungă, în situația în care mă aflam, cât o lună întreagă; așa că am alergat într-un suflet pentru a-mi salva viața, sărind peste două bariere și un gard, călcând pe pietrișul mișcător, în timp ce înaintea mea trenul rula din ce în ce mai repede. Vagonul meu dispăruse, mâini miloase se întindeau spre mine,

prinzând curelele și găleata, iar altele, încleștându-mi-se în păr, de umăr și de haine, m-au tras în ultimul vagon, unde am zăcut aproape leșinat cam o jumătate de oră.

Trenul continua să înainteze spre nord. Traversând o vale din ce în ce mai îngustă, am trecut Alpii Transilvaniei prin pasul Predeal la 24 septembrie și am început, pe un frig cumplit, să coborâm spre Brașov printre munții golași, lipsiți de vegetație. După ce am ajuns în oraș, locomotiva a fost desprinsă de garnitură și a început binecunoscutul ceremonial: inși cu aer suspicios și aspru, umblând de colo-colo prin gară și prin împrejurimi, certându-se pentru puțină apă, furând un braț de fân de prin căpițe, făcând comerț cu localnicii; copii în căutare de distracție și mici prăzi; femei spălând sau spălându-se în public, trecând de la un vagon la celălalt și colportând știri, întretinând scandalurile deja existente sau provocând altele. Focurile au fost aprinse în grabă pentru pregătirea cinei.

Lângă convoiul nostru staționa un tren militar sovietic care transporta camioane, tancuri și carburant. Era păzit de două femei robuste, de vârstă nedefinită și cu un aer impasibil și distant, îmbrăcate în uniformă de campanie și purtând pe umeri puști prevăzute cu baionetă. Când au văzut că aprindem focuri lângă cisterne, s-au indignat pe bună dreptate în fața inconștienței noastre și ne-au ordonat să le stingem strigând „Nelzja, nelzja!“.

Înjurând, toată lumea s-a supus, mai puțin un grup de vânători de munte, oameni duri, foști combatanți pe frontul de Est, care se pusese să prăjească o găscă. Își continuau discuția pe un ton solemn, în vreme ce femeile, în spatele lor, nu conteneau să țipe. La un moment dat, doi dintre ei, desemnați de ceilalți, s-au ridicat în picioare și, cu mina severă și hotărâtă a celor care sunt pe punctul de a se sacrifica în numele întregului grup, au început să le înfrunte pe cele două femei cu voce joasă, aproape în șoaptă. Tratativile au fost surprinzător de scurte: femeile au coborât țevile armelor și toți patru au dispărut din privirile noastre, apucând-o pe o cărăruie ce dădea în gară. S-au întors după un sfert de oră, femeile mergând înainte, mai tensionate și mai puțin impasibile, iar bărbații în urmă, mândri și senini. Gâsca era aproape gata: cei patru s-au așezat în jurul focului, aproape de ceilalți; au mâncat fără să scoată o vorbă, după care scurtul armistițiu luă sfârșit și femeile apucară din nou armele, reluându-și poza marțială.

De la Brașov am luat-o spre Apus, spre granița cu Ungaria. Începuse să plouă și situația noastră devenea dramatică. Ne era din ce în ce mai greu să aprindem focul, și cămășile ude ni se lipeau de piele. Eram plini de noroi. Acoperișul vagonului nu fusese bine izolat și ploaia se scurgea în interior, abia câteva locuri mai rămăseseră uscate. Din această cauză, la ora culcării se iscau tot felul de altercații și certuri fără rost. [...]

Am călătorit prin ploaia care ne făcea irascibili și triști timp de trei zile, aproape fără popasuri, oprindu-ne doar pentru câteva ore într-un oraș acoperit de noroi care purta gloriosul nume de Alba-Iulia. În seara de 26 septembrie, după ce am parcurs mai mult de opt sute

de kilometri pe pământ românesc, ne aflam la frontiera cu Ungaria, lângă Arad, într-un sat numit Curtici.

Sunt sigur că locuitorii din Curtici își mai amintesc încă tristul nostru convoi. E posibil ca noi să fi intrat chiar în memoria locului: staționarea noastră la frontiera ungară trebuie că mai e pomenită uneori prin eresurile depănate la gura sobei, așa cum în alte părți se mai vorbește încă de Atila și Gingis-Han. Fiindcă această secvență a călătoriei noastre rămâne, la rândul ei, destul de tulbure. Potrivit tuturor aparențelor, autoritățile militare sau cele feroviare române voiau să scape de noi și ne „descărcaseră“, dar cele maghiare întârziu să ne accepte, și pentru moment refuzau „să ne ia în primire“. Pe scurt, convoiul nostru rămase blocat la Curtici timp de șapte zile. Cum ne aflam într-o situație disperată, nu e de mirare că mulți dintre noi au început să devasteze mărunta localitate de frontieră.

Curticiul era pe atunci o așezare agricolă destul de prăpădită, care nu număra mai mult de o mie de suflete. Venirea noastră o pusese în situația de a hrăni 1400 de inși hămesiți; în șapte zile, am secat toate fântânile, am prăpădit toate lemnele de foc, după care am dat iama în cotele de combustibil ale căilor ferate; cât despre toaletele din gară, ce să mai vorbim...; am provocat o înfricoșătoare creștere a prețului la lapte, pâine, porumb, păsări de curte; după câteva zile, puterea noastră de cumpărare scăzând aproape de zero, am început să furăm, mai întâi noaptea, pe urmă în miezul zilei, pe față. Gâștele, care, după câte ne-am dat seama, constituiau principala sursă de hrană a localnicilor și care până la venirea noastră pășeau pe cărările noroioase în cârduri ordonate și solemne, au dispărut cu totul, în parte capturate, în parte pitite prin cotețe.

În fiecare dimineață deschideam ușile vagonului cu speranța deșartă că trenul o luase din loc pe nesimțite în timpul nopții, în timp ce dormeam; de fiecare dată însă, sub ochi ni se desfășura aceeași priveliște: cerul acoperit cu nori întunecați, casele, noroiul. Trenul rămăsese tot nemișcat și neputincios, ca o epavă prinsă de nisipuri. După ce ne trezeam, ne aplecam să controlăm roțile, acele roți care trebuiau să ne ducă acasă. Nu nu se mișcaseră nici măcar un centimetru, păreau lipite de șine și rugineau încet sub ploaie. Ne era frig și foame. Ne simțeam abandonati și uitați.

Într-a șasea zi, Cezar, cel mai furios și mai dezlănțuit dintre noi, ne-a părăsit brusc, declarând că se săturase de Curtici, de ruși, de tren, de tot; că nu voia să înnebunească și nici să moară ucis de curticeni; că oricine avea un dram de experiență putea să se descurce și pe cont propriu. Mai spunea că el se săturase de mizerie, era pregătit să își asume orice riscuri, numai să se termine o dată cu acest drum interminabil, și că avea de gând să se întoarcă la Roma cu avionul. Dacă vroiam puteam să i ne alăturăm. Nici unul dintre noi nu a făcut-o însă, și Cezar a plecat de unul singur: a luat un tren până la București și, după multe aventuri, s-a îmbarcat într-un avion care pleca spre Roma și astfel a ajuns în sfârșit acasă, deși mai târziu decât noi. Dar asta e o altă poveste de *haute grâce*, pe care mă voi abține să o spun în rusă – sau poate că o voi face când Cezar o să-și dea consimțământul.

Dacă în România gustasem, cu o delicată plăcere filologică, nume ca Galați, Alba-Iulia, Turnu Severin, la intrarea în Ungaria am fost întâmpinați de cuvinte ca Bekescsaba, Hodmezovasarhely și Kiskunfelegyhaza. Câmpia maghiară zăcea îmbibată de apă, cerul era plumburiu și mai presus de toate resimțeam lipsa lui Cezar. Plecarea lui a lăsat în noi un gol dureros: în absența sa nimeni nu mai știa despre ce să vorbească, nimeni nu mai reușea să-și învingă plictiseala călătoriei interminabile și povara celor nouăsprezece zile de convoi. Ne priveam între noi stăpâniți de sentimentul unei vagi culpe: de ce îl lăsaserăm să plece? În ciuda numelor imposibile pe care încercam să le descifrăm intrând în Ungaria, știam că ajunsesem în sfârșit în Europa, sub aripa unei civilizații pe care o simțeam a noastră, la adăpost de surprize alarmante cum fusese aceea a cămilei care ne răsărise în față la intrarea în Moldova.

În românește de AFRODITA CIONCHIN